

Kraków, 16 stycznia 2024 r.

Dr hab. Krzysztof Gajdka, prof. ucz.
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Recenzja osiągnięć Pani Dr Katarzyny Marszałek, ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika

1. Najważniejsze fakty z życiorysu zawodowego Kandydata

Pani dr Katarzyna Marszałek w latach 2006-2009 pracowała na stanowisku asystenta w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej we Włocławku. W 2009 objęła stanowisko asystenta w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy (w Zakładzie Ewaluacji Jakości Kształcenia), w tej samej uczelni w latach 2009-2012 pracowała jako adiunkt. Od roku 2012 jest nauczycielem akademickim na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, gdzie do dziś zatrudniona jest na stanowisku adiunkta (najpierw w Zakładzie Myśli Społecznej i Edukacji Środowiskowej, następnie w Katedrze Pedagogiki Ogólnej i Porównawczej na Wydziale Pedagogiki), dodatkowo zaś w latach 2012-2014 pracowała jako specjalista ds. jakości kształcenia w Biurze jakości Kształcenia. Jak czytamy w autoreferacie Habilitantki, pełniła ona także funkcję metodyka (w latach 2022-2023) na Politechnice Bydgoskiej im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich. W latach 2010-2018 była członkinią Zespołu Samokształcenia i Samopomocy Koleżeńskiej pod patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, zaś w latach 2016-2017 Pani K. Marszałek pełniła funkcję sekretarza Ogólnopolskiego Seminarium Podoktorskiego prof. dr. hab. Bogusława Śliwerskiego oraz dr hab. Aliny Wróbel, od 2016 do 2018 była członkinią Zespołu Pedagogiki Młodzieży Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Od 2016 roku jest członkinią, a w latach 2019-2021 była kierowniczką Harcerskiego Instytutu Badawczego, powołanego przez Związek Harcerstwa Polskiego. Wspomnieć należy również o prężnej działalności instruktorskiej Habilitantki (która posiada stopień harcmistrza) w Związku Harcerstwa Polskiego oraz społecznej funkcji mediatora sądowego. Pani Dr Katarzyna Marszałek ukończyła studia stacjonarne I i II stopnia w Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego na kierunku pedagogika. Studia III stopnia w zakresie pedagogiki odbyła na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w latach 2004 - 2008 r., zaś stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki nadany Jej został uchwałą Rady Naukowej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy z dnia 9 czerwca 2009 r., na podstawie rozprawy *Zmiany harcerskiej pedagogii w Polsce w XX wieku*. Promotor w przewodzie doktorskim była dr hab. Maria Kuchcińska, recenzentkami zaś prof. dr hab. Teresa Hejnicka-Bezwińska oraz prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora Pani Katarzyna Marszałek odbyła studia podyplomowe w zakresie przygotowanie pedagogicznego (w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej) oraz kolejne, pn. *Menedżer Projektu Badawczo-Rozwojowego* (Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu). Kariera Pani Dr Katarzyny Marszałek przebiega w sposób założony, jest osadzona w całości w naukach pedagogicznych, dominantą zainteresowań jest szeroko rozumiany ruch harcerski.

2.

1

UŁ.5

Habilitantka przedłożyła **do oceny osiągnięcie naukowe** w postaci zbioru publikacji ściśle powiązanych tematycznie nt. „**Pedagogie skautowych i harcerskich środowisk wychowawczych w latach 1909-2023**”. Na zbiór składają się trzy monografie autorskie, jedna monografia współautorska (z P.P. Grzybowskiem), osiem monografii będących wyborami źródeł, dwa rozdziały z monografii wieloautorskich, jedenaście artykułów naukowych oraz jeden artykuł z czasopisma ruchu harcerskiego. Szczegółowe zestawienie podaję za autoreferatem Habilitantki (z uwzględnieniem uzyskanej punktacji):

Monografie

- 1) K. Marszałek (2016). *Dziedzictwo, którego nie można odrzucić: próba interpretacji wybranych źródeł z lat 1918-2015 do dziejów Związku Harcerstwa Polskiego*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 303 s., recenzent Bogusław Śliwerski, (120 pkt.);
- 2) K. Marszałek (2018). *Harcerska lista (nie)obecności. Analiza polskiej bibliografii harcerstwa za lata 1989-2017*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 328 s., recenzentka Edyta Głowacka-Sobiech, (120 pkt.);
- 3) K. Marszałek (2023). *Cele wychowania harcerskiego Związku Harcerstwa Polskiego i Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej. Analiz porównawcza w latach 1989-2019, w świetle wybranych dokumentów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, 101 s., recenzenci Mirosław Kowalski, Marek Rembierz, (120 pkt.).

Monografia współautorska

- 4) P.P. Grzybowski, K. Marszałek (2022). *Harcerska kultura śmiechu w Polsce. O śmiechu i nie tylko w harcerskim Prawie, edukacji, służbie oraz twórczości*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 347 s., recenzent Mirosław Kowalski, (120 pkt.);

Monografie będące wyborami źródeł

- 5) K. Marszałek (2014 I wydanie, 2017 II wydanie). *Wybór źródeł do dziejów ZHP. T. 1. Utworzenie ogólnopolskiego Związku Harcerstwa Polskiego i czas próby ruchu harcerskiego (1918-1944)*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 518 s., recenzent Bogusław Śliwerski, (60 pkt.);
- 6) K. Marszałek (2014 I wydanie, 2017 II wydanie). *Wybór źródeł do dziejów ZHP. T. 2. Walka, sowietyzacja, odwilż, kryzys i upadek (1944-1988)*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 410 s., recenzent Bogusław Śliwerski, (60 pkt.);
- 7) K. Marszałek (2014 I wydanie, 2017 II wydanie). *Wybór źródeł do dziejów ZHP. T. 3. Odrodzenie ruchu harcerskiego, trudne lata demokracji (1989-2014)*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 370 s., recenzent Bogusław Śliwerski, (60 pkt.);
- 8) K. Marszałek (2017). *Wybór źródeł do dziejów ruchu harcerskiego w Polsce. Ruch harcerski w latach 1980-1989*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 252 s., recenzent Bogusław Śliwerski, (60 pkt.);
- 9) K. Marszałek (2017). *Wybór źródeł do dziejów Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej. T. 1. Utworzenie i rozwój Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej (1989-1999)*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 698 s., recenzent Bogusław Śliwerski, (60 pkt.);
- 10) K. Marszałek (2017). *Wybór źródeł do dziejów Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej. T. 2. Rozwój Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej (2001-2016)*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 502 s., recenzent Bogusław Śliwerski, (60 pkt.);
- 11) K. Marszałek (2017). *Wybór źródeł do dziejów Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej. T. 3. Statuty, komentarze i inne dokumenty dotyczące Przyrzeczenia i Prawa Harcerskiego (1989-2016)*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 264 s., recenzent Bogusław Śliwerski, (60 pkt.);

- 12) K. Marszałek (2018). *Wybór źródeł do dziejów ZHP i ZHR w latach 2017-2018*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 250 s., recenzentka Edyta Głowacka-Sobiech, (60 pkt.).

Rozdziały wchodzące w skład osiągnięcia naukowego

- 13) K. Marszałek (2016). *ZHP jako stowarzyszenie wychowujące obywateli dla Polski w latach 1918-1939, 1945-1950 i 1956-1989* W: *Udział harcerstwa w odzyskaniu i zachowaniu niepodległości Polski na przestrzeni dziejów*, E. Fogelzang-Adler i J. Wojtycza (red.), Komisja Historyczna ZHP Chorągwi Krakowskiej, Kraków, s. 163-179, (5 pkt.);
- 14) K. Marszałek (2023). *Harcerz jest zawsze pogodny? Wybrane wyniki badań harcerskiej kultury śmiechu* W: *Kultury śmiechu a edukacja*, P.P. Grzybowski, K. Marszałek (red.), Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, s. 81-92, (20 pkt.).

Artykuły wchodzące w skład osiągnięcia naukowego w recenzowanych czasopismach naukowych

- 15) K. Marszałek (2009). *Czy w programach ZHP występuje edukacja regionalna?* W: *Zeszyty Naukowe WSHE we Włocławku. Nauki pedagogiczne*, T. 27, Z. 8, s. 99-107, (0 pkt.);
- 16) K. Marszałek (2016). *Doktoraty i habilitacje z tematyki dotyczącej organizacji harcerskich, w latach 1969-2016* W: *Studia z Teorii Wychowania*, nr 2 z 2016, s. 199-226, (8 pkt.);
- 17) K. Marszałek (2016). *Doktoraty i habilitacje z tematyki dotyczącej organizacji harcerskich, w latach 1969-2016. Część II prace/cykle habilitacyjne* W: *Studia z Teorii Wychowania*, nr 3 z 2016, s. 207-244, (8 pkt.);
- 18) K. Marszałek (2017). *Przegląd prac naukowych i popularno-naukowych osób ze stopniem doktora habilitowanego z tematyki dotyczącej organizacji harcerskich, w latach 1969-2016. Cz. III* W: *Studia z Teorii Wychowania*, nr 1 z 2017, s. 125-146, (8 pkt.);
- 19) K. Marszałek (2019). *Pedagogie stowarzyszeń zwykłych harcerskich i skautowych w świetle ewidencji stowarzyszeń zwykłych. Raport z badań* W: *Przegląd Pedagogiczny*, nr 1 z 2019, s. 134-154, (40 pkt.);
- 20) K. Marszałek (2020). *Family and Parenthood of Polish Girls Scouts and Polish Boy Scouts in the Years 1911-1939 and 1939-1945* W: *Przegląd Pedagogiczny*, nr 1 z 2020, s. 318-334, (40 pkt.);
- 21) K. Marszałek (2020). *Szkic bibliografii bydgoskiego harcerstwa, w publikacjach zwartych, artykułach i wybranych archiwach* W: *Harcerstwo. Rocznik Naukowy Muzeum Harcerstwa*, nr 2-3, s. 2-16, (5 pkt.);
- 22) K. Marszałek (2022). *Elementy obrazu wychowania w działalności Ośrodka Badań Programowych i Ośrodka Badań Psychologiczno-Pedagogicznych/Ośrodka Badań ZHP w latach 1957-1975* W: *Pedagogika Społeczna*, nr 4 z 2022, s. 195-213, (40 pkt.);
- 23) K. Marszałek (2022). *Elementy obrazu wychowania w działalności Zespołu i Wydziału Badań i Analiz Głównej Kwatery ZHP w latach 1987-2014* W: *Pedagogika Społeczna*, nr 4 z 2022, s. 215-237, (40 pkt.);
- 24) K. Marszałek (2022). *Elementy obrazu wychowania w działalności Harcerskiego Instytut Badawczego Głównej Kwatery ZHP w latach 2016-2021* W: *Pedagogika Społeczna*, nr 4 z 2022, s. 238-236, (40 pkt.);
- 25) K. Marszałek (2022). *Harcerskie ścieżki ku rozumieniu rozwoju duchowego w Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1989-2022* W: *Horyzonty Wychowania*, nr 58 z 2022, 21, s. 91-101, (70 pkt.).

Artykuły w czasopiśmie ruchu harcerskiego:

- 26) K. Marszałek (2022). *Przyczynek do próby opracowania spisu organizacji harcerskich i skautowych w latach 1909-1988, na ziemiach polskich i terytorium Polski, na podstawie wybranych publikacji* W: „Harcerz Rzeczypospolitej. Internetowe czasopismo ruchu harcerskiego”, nr 1-2, (0

pkt.).

Przedłożony do oceny dorobek należy uznać za imponujący: kilka tysięcy stron, ponad tysiąc punktów. Publikacje Dr Katarzyny Marszałek są doskonale znane w całym kraju (nie tylko pedagogom i instruktorom harcerskim), a to za sprawą wysokiej jakości naukowej (wynikającej wprost z ogromu włożonej pracy, poświęconego na kwerendy, redakcję i transkrypcję tekstów czasu, cierpliwości i naukowej pokory), promowania ich przez znakomitą Oficynę Wydawniczą Impuls w Krakowie, dzięki której literatura harcerska (w tym reprinty ważnych, ale także często zapomnianych już dziś dzieł) jest widoczna w obiegu naukowym i organizacyjnym, a także merytorycznemu i finansowemu wsparciu macierzystej Uczelni (K. Marszałek jest jednym z najbardziej rozpoznawalnych w kraju naukowców tego uniwersytetu). W pierwszej kolejności chciałbym zwrócić uwagę na serię, w której Habilitantka zamieszcza wybory źródeł do dziejów ZHP i ZHR (w spisie pozycje od 5 do 12). To efekt wieloletnich kwerend w archiwach, bibliotekach, muzeach i prywatnych zbiorach oraz poszukiwań w bazach danych i katalogach elektronicznych. Trudno nie zgodzić się z Prof. Bogusławem Śliwskim, jednym z recenzentów serii, który pisze, że dokonany przez Autorkę wybór jest znakomity „przede wszystkim dlatego, że ma rzetelną strukturę, zgodną z metodologią badań historycznych oraz po znakomitej kwerendzie”. Materiał źródłowy jest zaprezentowany bądź w postaci transkrypcji tekstów, bądź też skanów w przypadkach, kiedy jakość zachowanych materiałów na to pozwalała. Tam, gdzie mamy do czynienia z transkrypcją dokumentów, często znajduje się skan odręcznego podpisu (np. z pieczętą imienną), nagłówek papieru firmowego, ilustracje pochodzące z oryginału (np. związane z symboliką), a nawet nuty (np. hymnu). Każdy tom zachowuje chronologię, sam zaś wybór obejmuje najważniejsze dokumenty dla ruchu harcerskiego (w tym materiał ze zjazdów, statuty, przemówienia, rozkazy, dokumenty wewnętrzne, fragmenty publikacji etc.). Całość jest opracowana na najwyższym poziomie, opatrzona często wielowersowymi przypisami, które materiał uzupełniają o poprawki, objaśnienia i odniesienia do literatury przedmiotu. **Te erudycyjne przypisy pragnę wyróżnić w sposób szczególny**, nie tylko ze względu na to, że są wyczerpujące i profesjonalnie skonstruowane, ale także z powodu prowadzenia w nich narracji w pierwszej osobie liczby pojedynczej, co z pewnością tworzy bliższą więź Autorki z czytelnikiem (w odróżnieniu od sytuacji, gdy stosowane są np. nieosobowe formy czasu przeszłego, np. „wykonano”, „przeprowadzono”). Zaprezentowane materiały zebrane zostały z często rozproszonych zbiorów i zasobów, nierzadko ich odczytanie uniemożliwiała nieczytelność kopii (np. trzecia odbitka przez kalkę), wyblakły lub kruszący się papier bądź bibuła. Autorka ujednoliciła nazwy źródeł, nie podając oryginalnych tytułów dokumentów, lecz uogólnione nazwy według klucza: rodzaj dokumentu, twórca, informacja nt. treści danego dokumentu (w spisie źródeł podane są nazwy oryginalne). Nieco niezrozumiała jest jednak dla mnie rezygnacja z pełniejszej możliwości redagowania tekstów. W niemal każdym tomie serii widzimy taki oto fragment: „Ze względu na zły stan fizyczny niektórych źródeł, czy też złą jakość druku, większość dokumentów została przepisana z zachowaniem oryginalnej pisowni, stylistyki źródła”. Jak dodaje Autorka, w przypadku nieczytelnych fragmentów zastosowany jest nawias kątowny z wielokropkiem, a w przypisie podana jest informacja na temat liczby brakujących nieczytelnych wyrazów. We wprowadzeniu do każdego tomu brakuje zasad wydania, gdzie jasno określone zostają możliwości modyfikacji, ingerencji redaktora w tekst, uwspółcześnienia i zunifikowania pisowni, poprawy błędów (w tym tzw. *lapsus calami*), zastosowanie współczesnej interpunkcji czy pisowni łącznej bądź rozdzielnej. Z powyższego przywołanego fragmentu wynika, że o żadnej ingerencji nie ma mowy, a więc powielone zostaną również błędy (czy również ortograficzne?). Autorka wspomina również we wprowadzeniach, że tam gdzie znalazła kilka źródeł dostępnych w różnych zbiorach, które różniły się w stylistyce, a niekiedy także w treści, do niniejszej serii wybrała tylko jedną wersję dokumentu, nie wykazując przy tym różnic (dla dokonanego wyboru istotne było „starszeństwo” dokumentu, przy czym jednak sama Autorka stwierdza, że nie zawsze było to do rzetelnego zweryfikowania). Oddanie tych różnic mogłoby być istotne (często są to odpisy lub zapis, np. sprawozdanie ze

zjazdu czy spotkania, sporządzany przez różne osoby. Wykazanie tych różnic np. w przypisach, bądź też zestawienie dokumentów, gdy są one liczniejsze, byłoby z pewnością wartościowe. Te uwagi oczywiście w żaden sposób nie deprecjonują całości, przystąpienie do pracy z taką perspektywą, mogłoby jednak podejście do bardziej skomplikowanych zagadnień uprościć. Wszystkie tomy z wyborem źródeł stanowią bezcenną pomoc dla naukowców, studentów, instruktorów harcerskich, komisji historycznych, pasjonatów ruchu harcerskiego i historyków-amatorów. Niezwykle rzetelnie opracowane materiały źródłowe mogą też stanowić doskonały wzór na przykład dla hufcowych czy chorągwiowych komisji historycznych, które od lat przymierzają się do wydania wyborów źródeł zawierających dokumenty hufcowe czy chorągwiowe. Znakomita seria, zredagowana przez Dr Katarzynę Marszałek, będzie tu z pewnością znakomitą podpowiedzią. Kontynuację ww. serii stanowi monografia pt. *Harcerska lista (nie)becności*, która przyniosła Autorce I nagrodę w prestiżowym ogólnopolskim konkursie im. Olgierda Fietkiewicza na prace naukowe poświęcone tematyce harcerskiej. W publikacji tej bardzo ciekawe są rozważania autorki nt. różnic występujących w aktywności twórczej kobiet i mężczyzn, opisujących działalność organizacji harcerskich oraz narracji w tekstach ukazujących się w latach 1989-2017 (z uwzględnieniem tych, które mogą stanowić blokadę dla osób podejmujących próbę opisu kulturowego dziedzictwa organizacji harcerskich). W części pierwszej niniejszej pracy Autorka dowodzi znakomitego opanowania narzędzi statystycznych. W części drugiej, w imponującym zestawieniu, obejmującym wydawnictwa zwarte i ciągłe za poszczególne lata, może warto byłoby przy publikacjach zwartych zamieścić obok pełnych danych publikacji numer ISBN (jeśli jest), co z pewnością pomogłoby dotrzeć do książki zainteresowanym (np. poprzez bazy Biblioteki Narodowej). W tej części pracy intrygujący jest nagłówek (przy każdym roczniku) „Artykuły z czasopism, gazet i tygodników”, oczywiście mowa tu o wydawnictwach ciągłych (periodycznych), ale tygodnik jest przecież... czasopismem, więc wyszczególnianie go uważam za bezcelowe (lepiej byłoby napisać „Artykuły z gazet i czasopism”). Pozostaje jednak kwestia różnego rodzaju tygodników (sam znam ich wiele) i „nieregularników”, które wydawnictwami periodycznymi nie są i nie posiadają numeru ISSN (może więc lepiej byłoby napisać: „Artykuły z czasopism, gazet i pism nieperiodycznych”?)). Nie zmienia to faktu, że należy docenić ogrom włożonej pracy, dzięki której powstało znakomite kompendium, które z pewnością ułatwi pracę wszystkim zajmującym się szczególnie historią ruchu harcerskiego w różnych jego aspektach. W przywoływanej publikacji wielkim atutem jest zamieszczenie spisów treści dla wszystkich tomów serii. Lekturę tego monumentalnego wielotomowego dzieła (mam na myśli serię) z pewnością uprościłoby zamieszczenie indeksów osobowych. W pracy *Dziedzictwo, którego nie można odrzucić. Próba interpretacji wybranych źródeł z lat 1918-2015 do dziejów Związku Harcerstwa Polskiego*, które jest także kontynuacją ww. serii z wyborem źródeł, Autorka analizuje tak dokumenty wykorzystane w serii, jak i te, które nie zostały w niej uwzględnione, w celu „zbudowania narracji”, dopełnienia i uzupełnienia wcześniejszych publikacji. Praca jest niezwykle erudycyjna, znakomicie w całość wkomponowane są przypisy, często opisowe, z prowadzoną równoległe wobec tekstu głównego narracją. *Harcerska kultura śmiechu w Polsce* to monografia współautorska, napisana przez Katarzynę Marszałek wspólnie z Przemysławem P. Grzybowskiem. Książka składa się z dwóch części. W pierwszej (popularnonaukowej) autorzy prowadzą nas szlakiem „harcerskiej kultury (u)śmiechu”, przyglądając się jej przejawom w metodyce harcerskiej, literaturze, czasopiśmiennictwie, mediach elektronicznych, filmie, ale też piosenkach, skeczach programach kabaretowych, osadzając to wszystko w kontekście gelotologicznym. Ta część pracy, napisana świadomie z nieco lżejszą od naukowej narracją, jest silnie erudycyjna, przywołane zaś przykłady są wyjątkowo trafne, zdarza się, że mniej popularne, jak np. znane piszącemu te słowa od dzieciństwa *Zielone straszdyło* Pawła Wieczorka. Oczywiście można by mnożyć warte rozwinięcia przykłady (np. poszerzyć rozważania autorów w kontekście kultury popularnej o komiksy o kaptanie Żbiku czy inne niż przywołana powieści Zbigniewa Nienackiego, których bohaterem jest Pan Samochodzik, może więcej napisać o *Czarnych stopach* Seweryny Szmaglewskiej zamiast o nie najlepszym filmie na bazie tej powieści). Można też sięgnąć do pełnych humoru *Harcerskich wspomnień z żeglarskim akcentem* Kazimierza Kotulskiego w moim opracowaniu (książka

otrzymała I nagrodę w konkursie im. Olgierda Fietkiewicza). Ważną częścią rozdziału jest raport nt. wyników przeprowadzonego przez Harcerski Instytut Badawczy wywiadu na temat „Śmiech w harcerskiej edukacji i służbie”. Rozdział II książki to dziesiątki świetnych przykładów (piosenki, skecze, felietony, parodie, krótkie formy literackie, a nawet co bardziej oryginalne wypowiedzi ankietowanych przez HIB), które można wykorzystać podczas zbiórek, przedstawień, wieczornic czy gawęd. *Harcerska kultura śmiechu w Polsce* przyjęła się znakomicie, ma ją w swoich zbiorach m.in. wielu instruktorów harcerskich, a dowodem tego, jak rezonuje w środowisku naukowym, niech będzie fakt, że określenia „harclekt” czy „harcememy” przyjęły się doskonale. Najnowsza z monografii Katarzyny Marszałek, *Cele wychowania harcerskiego*, wpisuje się tematycznie w serię nt. źródeł do dziejów ZHP i ZHR. W tej niewielkiej objętościowo monografii Autorka mierzy się z następującymi problemami badawczymi: 1) jakie ogólne i naczelnne cele wychowywania harcerskiego wyznaczały w swoich dokumentach ZHP i ZHR? 2) w oparciu o jakie wartości konstruowano naczelnne i ogólne cele wychowania harcerskiego w dokumentach ZHP i ZHR? 3) jakie występowały elementy stałe, zmienne i wspólne? Autorka dokonuje porównania i odpowiada na powyższe pytania w oparciu o źródła wtórne w latach 1989-2019. Praca jest wyjątkowo czytelna dzięki zestawieniom tabelarycznym oraz erudycyjnym komentarzom Autorki. Wśród artykułów naukowych (pozycje od 15 do 25) na plan pierwszy wysuwają się trzy ważne teksty z lat 2016-2017 ze „Studiów z Teorii Wychowania”, tj. *Doktoraty i habilitacje z tematyki dotyczącej organizacji harcerskich, w latach 1969-2016 (część I i II)* oraz *Przegląd prac naukowych i popularno-naukowych osób ze stopniem doktora habilitowanego z tematyki dotyczącej organizacji harcerskich, w latach 1969-2016*. Najwyższy czas na kolejny artykuł, który uwzględni prace powstałe np. do końca 2023 roku. Kolejnym ważnym artykułem jest (jedyne!) anglojęzyczny tekst pt. *Family and Parenthood of Polish Girls Scouts and Polish Boy Scouts in the Years 1911-1939 and 1939-1945*, zamieszczony w „Przeglądzie Pedagogicznym” nr 1 z 2020 r., a poświęcony kwestiom rodziny i rodzicielstwa w pedagogiach wychowania harcerskiego, skautowego, w wyszczególnionych w tytule latach. Tu uwaga, że w całym dorobku naukowym Autorki znajduje się tylko ten jeden tekst obcojęzyczny, a wielka szkoda, bo wyniki badań Autorki można przecież pokazać szerszemu forum w którymś z ważnych pedagogicznych (i nie tylko) tytułów zagranicznych, bądź też w wieloautorskich monografiach, wydawanych przez wiodące światowe wydawnictwa. Kolejny istotny tekst (rozdział w książce *Kultura śmiechu a edukacja*) nosi tytuł *Harcerz jest zawsze pogodny? Wybrane wyniki badań harcerskiej kultury śmiechu*, koresponduje świetnie z książką nt. harcerskiej kultury śmiechu; Autorka przedstawia tu ciekawe wyniki badania, które przeprowadziła na 353-osobowej grupie respondentów w wieku od 14 do 78 lat. W artykule *ZHP jako stowarzyszenie wychowujące obywateli dla Polski w latach 1918-1939, 1945-1950 i 1956-1989* (w książce *Udział harcerstwa w odzyskaniu i zachowaniu nie-podległości Polski na przestrzeni dziejów*) Autorka analizuje dokumenty harcerskie, pozwalające na postawienie tezy, że w wymienionych w tytule latach w ZHP lansowano „dwie stałe role – obywatela i bojownika/żołnierza, których dookreślenia wykazują się zmiennością”. Ciekawy i wart zaktualizowania jest jeden z wcześniejszych tekstów Habilitantki pt. *Czy w programach ZHP występuje edukacja regionalna?* (zamieszczony w „Zeszytach Naukowych WSHE we Włocławku. Nauki pedagogiczne”), osadzony w realiach przedakcesyjnych. Najwyżej punktowany (70 pkt.) artykuł Katarzyny Marszałek to *Harcerskie ścieżki ku rozumieniu rozwoju duchowego w Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1989-2022* (w czasopiśmie „Horyzonty Wychowania”, nr 58 z 2022 r.), w którym Autorka dowodzi, że analiza treści zawartych w dokumentach ZHP w latach 1989-2022 pozwala stwierdzić, że w stowarzyszeniu przeplatają się dwa różne rozumienia duchowości: tradycyjne i ponowoczesne, przy czym dominuje to tradycyjne z lat 1995-2017. Wszystkie artykuły i rozdziały w monografiach wieloautorskich (w tym nieomówione tutaj) oceniam wysoko. Cykl tekstów, który Habilitantka przedstawiła jako osiągnięcie naukowe, jest spójny i zasługuje na duże uznanie za dopracowanie w detalach i ogrom włożonej pracy. W pełni zgadzam się z Autorką, kiedy w swoim autoreferacie pisze (na s. 11), że Jej wyniki badań mają walory oryginalności w następujących zakresach: 1) merytorycznym (gdyż poczynione przez Nią ustalenia stanowią uzupełnienie i poszerzenie dotychczasowej wiedzy pe-

dagogicznej o dotąd nieanalizowane lata i źródła, wypełniają też w powyżej wymienionych analizach luki badawcze dotyczące: metaanaliz działań podejmowanych przez naukowców, zespoły badawcze ZHP, oraz tematyki wydanych publikacji dotyczących harcerskich środowisk wychowawczych, a także harcerskiej kultury śmiechu w środowiskach wychowawczych; 2) źródłowym (jako że odnalazła, uporządkowała i upowszechniła w kontekście pedagogicznym wcześniej rozproszone i niedostępne wszystkim zainteresowanym źródła dotyczące pedagogii skautowych i harcerskich środowisk wychowawczych).

Drobne uwagi, które zawarłem powyżej, w żaden sposób nie rzutują na najwyższą możliwą ocenę, jaką należy wystawić osiągnięciu naukowemu Autorki, która dała się poznać jako znakomita badaczka i popularyzatorka, jej zaś osiągnięcia trwale wpisują się w historię polskiej pedagogiki, są też metodologiczną propozycją i zarazem jednym z najlepszych kompendiów dla innych badaczy, którzy chcieliby eksplorować tematykę dziejów ruchu harcerskiego w Polsce. Dlatego też moja ocena prezentowanego osiągnięcia naukowego jest **JEDNOZNACZNIE POZYTYWNA**.

3. Ocena istotnej aktywności badawczej, współpracy międzynarodowej, dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego Habilitantki

§ 3

Wśród najważniejszych osiągnięć naukowo badawczych Habilitantki należy wymienić **wybitne serie** „Wybór źródeł do dziejów ZHP” i „Wybór źródeł do dziejów ZHR”, wydane przez Oficynę Wydawniczą Impuls w Krakowie (ich ocenę zawarłem we fragmencie powyżej).

§4

1) W dorobku podoktorskim Habilitantka **wyказuje**: 12 monografii, 4 monografie współautor-skie, 9 rozdziałów w monografiach, 18 artykułów naukowych.

2) Habilitantka **wyказuje** we wniosku **redakcję** dwóch pozycji naukowych: 1) *Ewaluacja jakości kształcenia: poszukiwania, pola badań, rozstrzygnięcia*, Bydgoszcz 2016 (razem z K. Ciżkowicz); 2) *Kultura śmiechu a edukacja*, Kraków 2023 (razem z P.P. Grzybowskiem).

3) 4) 5) Współczynnik *Research Interest Score Habilitantki* wynosi (w dniu złożenia wniosku) 57.9 (przy h-index=4 w Research Gate i 37 cytowaniach). Liczba cytowań w Google Scholar to 37 przy h-indeks=4, ale już i10-indeks=0. W bazach Web of Science i Scopus h-index i liczba cytowań w obu przypadkach wynoszą 0. Świadczy to o nikłym umiędzynarodowieniu dorobku (tylko jedna publikacja anglojęzyczna!), o jego umiędzynarodowieniu warto zadbać w przyszłości przed złożeniem w przyszłości wniosku w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

6) Pani Katarzyna Marszałek **brała** udział w czterech projektach badawczych (szczegółowy opis znajduje się na s. 12 wniosku).

7) Na podkreślenie zasługuje fakt otrzymania przez Habilitantkę Medalu Komisji Edukacji Narodowej (2014), Złotego (2021) i Srebrnego (2013) Krzyża za Zasługi dla ZHP oraz Medalu Stulecia Odzyskanej Niepodległości (2020).

8) Od uzyskania stopnia doktora Habilitantka wygłosiła łącznie 26 referatów podczas konferencji różnej rangi i zasięgu, w tym podczas 3 konferencji międzynarodowych (wykaz na s. 9-11).

§ 5

1) Habilitantka **wykazała** we wniosku uczestnictwo w dwóch programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych (w obu przypadkach był to program Erasmus, lata 2012 i 2017, szczegóły na s. 14);

2) Habilitantka **wykazała** we wniosku udział w komitetach organizacyjnych czterech konferencji naukowych (w tym trzykrotnie jako sekretarz): a) „Uczestnictwo społeczne w średniej i późnej dorosłości – wymiar teoretyczny i praktyczny (Bydgoszcz 2010); b) „Kobieta, skautka, harcerka” (Bydgoszcz 2019)”, c) „Edukacja przed, podczas i po pandemii” (Szczecin 2020); d) „Kultury śmiechu i edukacja” (Bydgoszcz 2023).

3) W roku akademickim 2006/2007 Pani Katarzyna Marszałek otrzymała Nagrodę Rektora Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej za szczególne osiągnięcia organizacyjne. W r. 2016 otrzymała wyróżnienie Rektora Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego za wybitne osiągnięcia w dziedzinie nauki. W latach 2017 i 2020 otrzymała Nagrody Rektora UKW (za osiągnięcia naukowe i pracę organizacyjną), w roku 2018 zaś Nagrodę II stopnia Dyrektora Instytutu Pedagogiki UKW.

4) Habilitantka **nie wykazała** we Wniosku udziału w konsorcjach i sieciach badawczych;

5) W zakresie kierowania projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, Habilitantka **nie wykazała** statusu **koordynatora** zespołu badawczego., jednak wskazała na udział w 4 projektach, z których w jednym pełniła funkcję redaktora tematycznego i sekretarza redakcji.

6) Habilitantka **wymieniła** we wniosku jedno czasopismo, w którym pełni funkcję członka komitetu redakcyjnego (jest sekretarzem redakcji „Przeglądu Pedagogicznego”), **wskazała** także trzy czasopisma, w których pełni funkcję członka zespołów recenzyjnych. Są to periodyki: „Parezja”, „Zeszyty Naukowe Zbliżenia Cywilizacyjne” oraz „Toruńskie Studia Bibliologiczne”.

7) Pani Katarzyna Marszałek była członkiem Włocławskiego Towarzystwa Naukowego w latach 2006-2019.

8) **Doświadczenie dydaktyczne** Habilitantka prowadziła zajęcia na kierunkach pedagogika (I i II stopnia), pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, resocjalizacja, praca socjalna, wykłady ogólnouczeniowe, zajęcia na studiach podyplomowych. Imponujący wykaz prowadzonych przedmiotów znajduje się na stronach 12-13 autoreferatu. W zakresie **popularyzacji nauki** Habilitantka zgrupowała we *Wniosku* swoją aktywność na stronach 14-19 autoreferatu, gdzie wyszczególnione są 92 pozycje (z czego 89 po obronie pracy doktorskiej). Tematyka poszczególnych wystąpień to m.in. mediacje, kompetencje komunikacyjne, kampanie społeczne, tematyka harcerska i pedagogiczna, prelekcje wygłaszane m.in. podczas festiwalu nauki, spotkania i konferencje na forum ZHP, wykłady w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku, a także spotkania autorskie (np. z uczniami

Szkoły Podstawowej nr 24 w Bydgoszczy).

9) Habilitantka **wykazuje** we *Wniosku* dwa rodzaje aktywności w zakresie **opieki naukowej**: opieka merytoryczna nad Rosicą Preslavsky z University of Shumen podczas jej wizyty studyjnej na UKW w r. 2017 b) Pani dr Katarzyna Marszałek wypromowała 148 dyplomantów (38 autorów prac licencjackich, 92 prac magisterskich i 18 prac na studiach podyplomowych).

10) Habilitantka **nie wykazała** we wniosku opieki naukowej nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego, co jednak nieco zaskakuje, biorąc pod uwagę, że macierzysty Wydział Habilitantki prowadzi od 2000 roku studia III stopnia w zakresie pedagogiki, a od 2019 r. Szkołą Doktorską w dyscyplinie pedagogika. .

11) Habilitantka **wykazała** staż w krajowym ośrodku naukowym lub akademickim, który miał miejsce w latach 2021-2022 w Instytucie Pedagogiki na Wydziale Filozofii i Nauk Społecznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu pod kierunkiem prof. dra hab. Krzysztofa Rubachy.

12) Habilitantka **wykazała** we Wniosku sześć ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców (w tym dwie dla uczelni wyższych i sześć dla ZHP; szczegóły na s. 16).

13) Habilitantka **wykazała** we Wniosku udziału w dziewięciu zespołach eksperckich i konkursowych (szczegółowy wykaz na s. 16). .

14) Habilitantka **nie wykazała** we Wniosku recenzji projektów międzynarodowych lub krajowych.

Ocena końcowa

Przedstawione przez Panią Dr Katarzynę Marszałek **osiągnięcie naukowe zasługuje na najwyższą możliwą ocenę**, podobnie jak Jej dorobek organizacyjny i popularyzatorski. Piszę te słowa z tym większą przyjemnością, że sam jestem instruktorem harcerskim w ZHP (w stopniu podharcemistrza, członkiem komisji historycznych), otrzymałem (podobnie jak Habilitantka) Nagrodę I stopnia w Konkursie na Prace Naukowe Poświęcone Tematyce Harcerskiej im. Hm. Olgierda Fietkiewicza, jestem promotorem rozprawy doktorskiej śp. Dra Mariana Mischuka na temat Rozgłośni Harcerskiej, wreszcie zajmuje się od lat pracą ze źródłami, czego efektem są liczne edycje krytyczne. Zdaję sobie sprawę, efektem jakiego ogromu benedyktyńskiej wręcz pracy jest prezentowane przez Panią Dr K. Marszałek osiągnięcie, z przekonaniem stwierdzam, że (szczególnie seria z wyborem źródeł) to prace naukowe najwyższej próby.

Po zapoznaniu się z dorobkiem naukowym Habilitantki w zakresie osiągnięcia habilitacyjnego oraz kierując się treścią art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.) popieram wniosek dr Katarzyny Marszałek o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

